

TARIM POLİTİKALARI VE TARIMSAL FAALİYETLERİN DEĞİŞİMİ:

MUĞLA KÖYLERİ ÖRNEĞİ*

Agricultural Policies and Changes on Agricultural Activities:

Case of Muğla Villages

*Şinasi ÖZTÜRK***

Abstract

This study aims to analyze the differences in agricultural activities in 10 villages of Muğla within the last 30 years on agricultural production. With this intent, the data gathered from the interviews and focus group interviews, in those villages about the changes on the agricultural production, causes of those changes focusing on the global and national agricultural policies are discussed. Research findings show that global and national level applied agricultural policies and marketing conditions in the last 30 years have caused changes in agricultural production of the villages taken as sample. These effects can be analyzed around two different results that are changing the agricultural production types and decreasing the agricultural activities and crops.

Keywords: Agricultural policies, Muğla, Change in agricultural production, Globalization, Neo-liberal economy-policies.

Özet

Bu çalışma, son 30 yıl içerisinde ortaya çıkan tarımsal faaliyetlerdeki değişimleri Muğla'da seçilen 10 köy örneğinde incelemeyi hedeflemektedir. Bu amaçla, köylerde yapılan mülakat ve odak grup görüşmeleri sonucunda elde edilen veriler, tarımsal üretimde ortaya çıkan değişimleri ve bu değişimin nedenleri, diğer nedenlerin yanı sıra, küresel ve ulusal olarak değişen tarım politikaları ile ilintili olarak tartışılmıştır. Araştırma bulguları, son 30 yıllık süreç içerisinde özellikle küresel ve ulusal düzeyde uygulanan tarım politikalarının ve pazar koşullarının örneklem olarak alınan köylerin tarımsal faaliyetlerinde önemli değişikliklere yol açtığı yönündedir. Bu etkiler üretilen ürünlerin türünün değişmesi ve tarımsal faaliyetlerin azalması olarak iki farklı sonuç çerçevesinde yorumlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Tarım politikaları, Muğla, Tarımsal üretimde değişim, Küreselleşme, Neo-liberal ekonomi politikaları.

* Bu çalışma TÜBİTAK tarafından desteklenen 106K322 nolu "1980 Sonrası Değişen Tarım Politikalarının

Sosyolojik Etkileri: Muğla Köyleri Örneği" isimli proje çerçevesinde yapılmıştır.

** Yrd. Doç. Dr., Muğla Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, osinasi@mu.edu.tr

Giriş

Kırsal kalkınma ve değişme son yıllarda küresel boyutta önemi gittikçe artan konuların başında gelmektedir. Özellikle tarım alanında ortaya çıkan değişimler ve bunların yol açtığı sorunlar daha çok araştırmanın bu konu üzerine yoğunlaşmasını sağlamıştır. Küresel boyutta uygulanan ve uygulanması istenen tarım politikaları bu değişimin ana nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Özellikle Dünya Ticaret Örgütü, İMF, Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve benzer uluslararası kuruluşların merkez ülkeler ve çok uluslu şirketler yararına uygulamak istedikleri ve önemli oranda da uygulattıkları tarım politikalarının ulusal ve yerel tarım üreticilerini genel olarak olumsuz etkilediği birçok araştırmada ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma, Muğla'da seçilen 10 köyde yapılan araştırmada tarımsal üretimde son 25-30 yıl içerisinde ortaya çıkan tarımsal faaliyetlerdeki değişiklikleri incelemeyi hedeflemektedir. Bu amaçla köylerde yapılan mülakat ve odak grup görüşmeleri sonucunda elde edilen veriler, tarımsal üretim faaliyetlerinde ve miktarlarında ortaya çıkan değişim nedenlerini, örneklem alınan köyler üzerinden tartışmayı hedeflemektedir.

Çalışma sonucunda elde edilen bilgiler, hem küresel hem de ulusal alanda değişen tarım politikaları ve neo-liberal ekonomi-politikalarının araştırmanın yapıldığı Muğla köylerinde tarımsal faaliyetleri ne şekilde etkilediğini göstermesi açısından önemlidir. Bu açıdan bakıldığında, parçanın bütün içerisindeki yerini de dikkate alan bu çalışma, özellikle son yıllarda giderek artan küreselleşme ve etkileri tartışmalarına katkıda bulunacaktır. Bu nedenle, bu çalışmanın hem küresel, hem ulusal ve hem de yerel toplumsal değişimin anlaşılması açısından kullanılabilecek bilgi birikimine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonucu elde edilen bilgiler, uygulanan ekonomi-politikalara maruz kalan insanların bakış açısı ile konuya bakılmasını sağlayacak olması açısından önemlidir. Bu nedenle, benzer çalışmalarda elde edilen sonuçlar, bir anlamda politika yapıcılara ve uygulayıcılara bu politikaya maruz kalanların durumu hakkında bilgi vereceği için daha sonra uygulanmak istenen politikalara ve alınacak kararlara başka bir bakış açısı sunabileceği düşüncesi ile de önemlidir.

Araştırma sonucu göstermiştir ki uygulanan tarım politikaları, yaşlılık, iklim değişmesi ve gibi faktörler ile birlikte araştırma yapılan köylerde tarımsal faaliyetleri önemli oranda değiştirmiştir. Bu değişim genel olarak tarımsal faaliyetlerin bazı alanlarda azalmasına ve hatta bazı ürünlerin yetiştiriciliğinin (tütüncülük gibi) bitmesine de yol açmıştır. Bu değişimler sonucunda geçimini tarımsal üretimden sağlamak zorlanan köylüler, özellikle gençler, ücretli bir iş bulmak amacı ile ya kentlere göç etmeyi tercih etmiş ya da yakın yerlerde buldukları işlerde çalışmak durumunda kalmışlardır.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Çalışmada temel olarak birincil veriler kullanılmıştır. Birincil verileri Şubat 2006-Temmuz 2007 tarihleri arasında Muğla'da seçilen 10 köyde yapılan mülakatlar ve odak grup tartışmaları sonucunda elde edilen veriler oluşturmaktadır. Her köyde 10'ar hane ile olmak üzere toplam 100 hane ile mülakat yapılmıştır. Ayrıca her köyde bir tane olmak üzere toplam 10 odak grup görüşmesi yapılmıştır.

Mülakatlarda, her köyün özellikleri dikkate alınarak hazırlanmış olan genel ve ortak soruların yanı sıra köylere özgü sorular da sorulmuştur. Mülakat sonucu edinilen bilgiler önce her köy için farklı değerlendirilmiştir. Bu aşamada her köyün, yapılan mülakatlar sonucu, son 30 yıl içerisinde uygulanan tarım politikalarından nasıl etkilendiği ve toplumsal yapılarının bu politikalara bağlı olarak değişip değişmediği, değişti ise bu değişim(ler)in ne yönde olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

2.2. Yöntem

Araştırma için Muğla ilinden seçilen 10 köyden 10'ar hane olmak üzere toplam 100 hane ile mülakat yapılmıştır. Araştırma yapılan 10 köy şunlardır: Çırpı, Çıtlık, Denizova, Doğan köy, Kıran, Kızılyaka, Özlüce, Sarayyanı, Yenice ve Zeytin. Araştırma yapılan köylerden Çırpı, Denizova, Doğan köy, Kıran, Özlüce, Yenice ve Zeytin köyleri Muğla merkeze; Çıtlık, Kızılyaka ve Sarayyanı köyleri Ula İlçesine bağlıdır. Bu köylerden Denizova, Sarayyanı ve Kıran köyleri orman içi; Doğan köy, Özlüce ve Yenice köyleri dağ eteği; Çırpı ve Zeytin köyleri orman köyü; Çıtlık ve Kızılyaka köyleri ova köyleridir. Bu köylerin hepsinin ortak özelliği son yıllara kadar temel geçim kaynaklarının tarımsal faaliyetlere dayalı olması, farklı nedenlerle köylülerin zamanla farklı ekonomik faaliyet alanlarına geçmesidir.

Araştırmanın ilk bölümünde, köylerde ön araştırma yapılmış ve köylerin genel yapıları hakkında bilgi edinilmiştir. Diğer yandan bu ön çalışma sırasında köylerin ileri gelenleri ve kanaat önderleri ile de temas kurulmuş ve daha sonra yapılan mülakat ve odak grup görüşmeleri için bağlantılar kurulmuştur.

Mülakat yapılan hanelerin seçiminde genel olarak tesadüfî yöntem kullanılmakla birlikte köylerde farklı grupları temsil edecek şekilde hanelerin seçilmesine de özen gösterilmiştir. Hanelerde genellikle belirli bir yaş ortalamasının üzerinde bulunan ebeveynler ile mülakat yapılmıştır. Hanelerin 5'inde eşlerden biri hayatta olmadığı için görüşme yapılan kişi sayısı, 98 kadın ve 97 erkek olmak üzere toplam 195'tir.

3. Araştırma Bulguları

Araştırma bulgularının tartışılmasından önce Muğla İli'nin temel özelliklerinin kısaca tartışılması yararlı olacaktır.

3.1. Muğla İlinin Temel Özellikleri

Araştırmanın yapıldığı Muğla ili tarihi, coğrafyası ve kültürü açısından özgün nitelikleri olan bir bölgede yer almaktadır. Kuruluşu M.Ö. 3000'li yıllara kadar uzanan Muğla, yörede yaşamış olan uygarlıklar açısından oldukça çeşitlilik içermektedir. Yörede yaşamış uygarlıklar arasında Karya, Likya, Miken, Yunan, Roma, Bizans ve Türkler yer almaktadır (Örücü, Ceylan,1995:2-3).

Muğla nüfusunun önemli bir kısmı kıyı şeridinde yoğunlaşmıştır ve "devingen, çevre etkileşimlerine açık, toplumsal ilişkileri gelişken" yapıdan "içerlere gidildikçe geleneksel yapının korunduğu kırsal kesim yaşantısı" özelliği gösteren bir nitelik taşımaktadır (Oktik,2002:34). Son 40 yılda turizmin başlaması, Muğla ilinde yaşam şeklinde köklü değişikliklere neden olmuştur. Bu değişiklikler ilin değişik bölümlerinde farklı zamanlarda ve farklı biçimlerde kendini göstermiştir ve göstermeye devam etmektedir.

Muğla'da tarım alanında değişme, Türkiye'nin genelinde olduğu gibi, 1950'li yıllarda başlamıştır. 1950 sonrası makineleşme ve çağdaş tekniklerin tarımsal üretimde kullanılması tarımsal üretimi, dolayısı ile yörenin ekonomik kalkınmasını olumlu olarak etkilemiştir. Yine 1960'larda ulaşım olanaklarının artması, Muğla ilinin, içine kapalı olan ekonomik yaşantısını dışarıya açmıştır (Tekeli,1993:208). Son 25–30 yıl içerisinde gelişen turizm, Muğla'nın dünya ile etkileşimini arttırarak hem kültürel hem de sosyo-ekonomik yapısının değişmesine yol açmıştır (Oktik,2002).

Muğla'da, genç oluşumlu kıvrılma ve çöküntülere bağlı sayısız koylar, bukler ve küçük adalar ile yalıyarlar (falez), yarımadalar, kumsallar ve kıyı okları oluşmuştur. Muğla, dağları, ormanları, süngerciliğe ve balıkçılığa son derece elverişli koyları, turistik potansiyeli yüksek ve çok fazla tarihi eserleri olmasına rağmen, kara ve deniz ulaşımı yetersizliği nedeni ile sahil ilçeleri dışında kırsal karakterde bir ildir (www.mugla.gov.tr).

Muğla ilinin yüzölçümü toplam 1.324.700 hektardır ve bunun 260.516 hektarında tarım yapılmaktadır. Muğla il yüzölçümünün yaklaşık %20'si tarım arazisidir; geri kalan alanlar dağlık ve engebeldir. Tarım alanlarının %45'ini tarla alanı, %12 'sini sebze alanı ve %43'ünü de meyve alanı oluşturmaktadır. Meyve alanının büyük bir kısmını (85.000 hektar) zeytinlikler oluşturmaktadır. Muğla ilinin "örtü altı tarım alanı" yaklaşık olarak 25.000 hektar civarındadır.

Muğla İl Tarım Müdürlüğü'nün saptamalarına göre Muğla İli'nin tarımsal alanda güçlü ve zayıf olduğu yönleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (www.mugla-tarim.gov.tr):

Tarım Politikaları ve Tarımsal Faaliyetlerin Değişimi: Muğla Köyleri Örneği

Muğla'nın tarım alanında güçlü olduğu yönler:

1. İlin ekolojisi, ürün çeşitliliğine ve ikinci ürün yetiştiriciliğine uygundur.
2. Ekolojik tarım için uygun potansiyel bulunmaktadır.
3. Turizmin yoğun olması pazarlama açısından avantaj oluşturmaktadır.
4. Doğal floranın zenginliği ve Basralı orman alanlarının çokluğu arıcılık açısından önemlidir.
5. Doğada yetişen tıbbi ve aromatik bitkilerin ihraç olanağı bulunmaktadır.

Muğla İli'nin tarımsal açıdan zayıf yönleri:

1. Tarım işletmelerinin küçük, parçalı ve genelde eğimli arazilerden oluşması.
2. Büyükşehirlere ve tüketimin yoğun olduğu noktalara uzaklık pazarlama açısından dezavantaj oluşturmaktadır.
3. Çayır-mera alanları yetersiz ve mevcut alanların küçüktür.
4. Sulanan arazi miktarı azdır.

3.2. Araştırma Yapılan Köylerin Nüfus Özellikleri

Araştırma Şubat 2007 ve Temmuz 2008 yılları arasında Muğla'da seçilen 10 köyde yapılmıştır. Araştırma yapılan köylerin 2000 ve 2007 nüfusları ve hane sayıları Tablo 1'de gösterilmiştir. Köylerin diğer özellikleri izleyen bölümde kısaca anlatılmıştır.

Tabloya göre 2000 yılı ile 2007 yılları arasında Çırpı, Denizova, Özlüce ve Zeytin köylerinin nüfusları azalmıştır. Daha sonra tartışılacağı gibi örneklem alınan köylerin hemen hepsinde tarımsal faaliyetlerin önemli ölçüde azaldığı da görülmektedir. Bu köyler aynı zamanda yoksulluğun son yıllarda yaygın hale geldiği köylerdir. Diğer yandan nüfusu artan köylerden Çıtlık ve Kızılyaka köyleri daha sonra da değinileceği gibi dışarıdan gelenlere ve turistik yerlerde çalışanlara konut sağlaması özelliği ile dikkati çekmektedir. Diğer nüfusu artan köylerde nüfus artışı Çıtlık ve Kızılyaka köyleri kadar olmamakla birlikte dışarıdan gelen göç vardır. Bu köylerden Doğanköy ve Yenice Köyü Muğla il merkezine ve Muğla Üniversitesi'ne yakın olması ve konut kiralalarının ucuz olması nedeni ile çalışanlar ve öğrenciler tarafından tercih edilmektedir. Genel olarak bakıldığında, köylerde tarımsal faaliyetlerin azalmasının nüfusun da azalmasına yol açtığını söylemek yanlış olmaz. Nüfusu artan köylerde daha çok

Şinasi Öztürk

dışarıdan konut ihtiyacını karşılamak için gelenlerin köy nüfusunu artırdığı gözlenmiştir. Bu köylerde de köyün yerli halkı iş için dışarıya gitmektedir.

Tablo 1. 2000 ve 2007 Nüfus Sayımlarına Göre Köy Nüfusları

Köy Adı	2000	2007	Hane Sayısı
Çırpı	277	268	100
Çıtlık	883	1002	500
Denizova	896	706	250
Doğanköy	629	645	250
Kıran	693	727	250
Kızılyaka	1176	1328	560
Özlüce	431	348	150
Sarayyanı	547	588	220
Yenice	1163	1174	320
Zeytin	380	341	180

3.3. Tarımsal Faaliyetler

Araştırma yapılan köylerde şu andaki tarımsal üretim durumu köy bazında özet olarak aşağıdaki gibidir.

Çırpı Köyünde tahıl ve zeytin üretimi yapılmaktadır. Köy halkı tahıl üretimini kendi ihtiyaçlarını karşılamak ve hayvanlarına yem sağlamak amacıyla yapmaktadır. Köyün arazi yapısının başka ürünlerin üretimine elverişli olmaması nedeniyle tahıl ve zeytin üretimi daha ağırlıklı olarak yapılmaktadır. Zeytincilik faaliyeti köyde 2004 yılından itibaren verilen desteklerle artmaya başlamıştır. Köyde su sıkıntısı olduğu için sebzeçilik hane halkının tüketimine yetecek miktarda yapılabilmektedir. Hayvancılık, hane tüketimine yetecek miktarda yapılmaktadır. Bununla beraber ihtiyaç fazlası olan süt ve süt ürünlerinin de pazarda ve tüccarlara satıldığı ifade edilmiştir.

Tarım Politikaları ve Tarımsal Faaliyetlerin Değişimi: Muğla Köyleri Örneği

Çıtlık Köyünde hayvancılık, susam, zeytin, darı ve narenciye üretimi yapılmaktadır. Tahıl üretimi hane halkının ihtiyaçlarını karşılamak ve hayvanlara yem elde etmek amacıyla yapılmaktadır. Köylülerin bazıları arıcılık ve hayvancılık ile uğraşmaktadır. Arıcılık ve hayvancılıktan elde edilen ürünler ise pazarda satılmaktadır. Sulak olmayan yerlerde hububat üretimi yapılmaktadır. Yörede sebze – meyve, özellikle narenciye üretimi yaygın olup, hane halkının tüketimine ve pazara yönelik olarak yapılmaktadır. Zeytincilik yaygın olmasına rağmen, çoğunlukla hane halkının tüketimini karşılayacak düzeydedir.

Denizova Köyünde zeytin ve sebze-meyve üretimi yapılmaktadır. Fıstık üretimi az olmakla beraber ekilen ürünler arasındadır. Hayvancılık, tahıl ve sebze-meyve üretimi hanelerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak yapılmaktadır. Bunun yanında haneler kendi ihtiyaçlarından arta kalan zeytin ve zeytinyağını satabilmektedir. Hayvancılık faaliyetinden elde edilen süt özel firmalara satılmaktadır. Denizova orman köyü olmasına rağmen kullanım hakkının köy halkında olmaması nedeni ile ormancılık ve arıcılık faaliyeti sınırlı miktarda yapılmaktadır. Tütün üretimi genel olarak çevrede azalmıştır ve şu anda sadece uç hanenin tütün üretimi ile uğraştığı belirtilmiştir.

Doğanköy'de sebze-meyve, zeytin, mısır, buğday, arpa üretimi yapılmaktadır. Tütün üretiminin bitmesinden sonra boş kalan arazilere, tütüne alternatif ürün olarak önerilen ceviz ve zeytin fidanları dikilmiştir. Pazara yönelik olarak karpuz, kavun, domates, marul gibi sebze ve meyveler yetiştirilmektedir. Doğanköy'de bahçe tarımıyla elde edilen ürünler Muğla, Marmaris ve Bodrum pazarlarında satılmaktadır. Köyde hayvancılık faaliyeti yoğun olarak yapılmakta ve süt köye gelen tüccarlara satılmaktadır.

Kıran'da hayvancılık köyün başlıca geçim kaynağıdır. Buna bağlı olarak, köyde en çok üretimi yapılan tarımsal ürünler arasında tahıl ilk sırada yer almaktadır. Kıran Köyünde zeytin, buğday, mısır, yulaf ve arpa ekimi yapılmaktadır. Mısır, buğday ve yulaf hayvanlar için üretilmektedir. Pazara yönelik sebze ve meyve üretimi vardır fakat su kaynaklarının yetersizliği nedeni ile sebze ve meyve üretiminin maliyeti yükselmektedir. Köy ve çevresindeki alanlar engebeli olup bahçe tarımının yaygın bir şekilde yapılmasına elverişli değildir. Deniz kıyısına yakın tarla ve bahçesi olanlar daha çok sebze-meyve üretimini pazara yönelik olarak yapmaktadır. Kıran köyünde yapılan tarım genel olarak geçimlidir ve köy halkı kendi ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda üretim yapmaktadır. Fazla ürün olması durumunda ürünler köye gelen tüccarlar tarafından alınmaktadır.

Kızılyaka Köyünde zeytin, narenciye, sebze-meyve ve tahıl üretimi yapılmaktadır. Zeytin ve narenciye üretimi pazara yönelik olarak yapılırken, tahıl üretimi hayvansal yem olarak kullanılmak amacı ile üretilmektedir. Sebze ve meyve üretimi de daha çok hane tüketimi için yapılmaktadır. Köyde yoğun olarak hayvancılık faaliyeti yapılmaktadır. Hayvancılıktan elde edilen ürünler kooperatif aracılığıyla çevrede bulunan işletmelerin süt ihtiyacını

Şinasi Öztürk

karşılacaktır. Son yıllarda iklimin kuraklığı ve kovanlarda çıkan hastalıklar nedeniyle arıcılık faaliyeti azalmaktadır.

Özlüce Köyünde en fazla yapılan tarımsal faaliyet hayvancılıktır. Tahıl üretimi hane halkının ve hayvanların ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda yapılmaktadır. Sebze meyve üretimi sulama alanlarının yeterli olduğu alanlarda hane tüketimine yetecek miktarda yapılmaktadır. Köyde ormancılık da yapılmaktadır. Arıcılık faaliyeti geçmiş yıllarda yoğun olarak yapılmaktayken iklim koşullarının değişmesi ve hastalıklar nedeni ile giderek azalmıştır.

Sarayyanı Köyünde sebze-meyve, zeytin, narenciye, tahıl ve nohut üretimi yaygın olarak yapılmaktadır. Sebze-meyve ve narenciye üretimi hem hane tüketimi hem de pazara yönelik olarak yapılmaktadır. Hayvancılık faaliyeti köyde yoğun olarak pazara yönelik olarak yapılmaktadır. Bunun yanında arıcılık da azalmakla birlikte yaygın olarak yapılmaktadır. Sarayyanı'nda faaliyet gösteren bir süt ve süt ürünleri kooperatifi bulunmaktadır.

Yenice'de çoğunlukla sebze-meyve üretimi ve az da olsa büyük baş hayvancılık yapılmaktadır. Köyde ayrıca tahıl ve mısır üretimi yapılmaktadır. Tütüncülük, zeytincilik ve hayvancılık faaliyetleri köyde aktif olarak yapılmaktadır. Zeytin üretimi hane tüketimine yetecek oranda sebze ve meyve üretimi ile süt ve süt ürünleri üretimi pazara yönelik olarak yapılmaktadır. Tütünden elde edilen gelir düşük olsa bile köy halkı geleneksel bir faaliyet olduğu için halen tütün yetiştirmeye devam etmektedir.

Zeytin köyünde en çok üretilen tarım ürünü zeytindir. Zeytin ve zeytinyağı pazarda satmak amacı ile üretilmektedir. Zeytinyağı kooperatife ve aracılara satılmaktadır. Zeytin Köyünde tarım arazileri dağınık veya sınırlı olduğu için, tarımsal faaliyetler de oldukça sınırlıdır. Sebze ve meyve üretimi hane halkının ihtiyaçlarını karşılayacak kadar yapılmaktadır. Arıcılık faaliyeti ise maliyetinin yüksekliği ve ürünlerin alım fiyatlarının düşüklüğü nedeni ile gittikçe azalmaktadır.

Tablo 2, mülâkat yapılan hanelerin halen ne tür tarımsal faaliyetlerde bulduklarını 10 köy ve 100 hane bazında göstermektedir. Tablo aynı zamanda uğraşılan tarımsal faaliyetin ne amaçla yapıldığını da göstermektedir. Bu nedenle mülâkat sırasında, yapılan tarımsal üretimin kendi tüketimleri için mi yoksa pazara yönelik mi olduğu sorulmuştur. Alınan cevaplar tabloda özetlenmiştir.

Tablo 2. Uğraşılan Tarımsal Faaliyetlerin Türü

Uğraşılan Tarımsal Faaliyet	Tüketime Yönelik	Pazara Yönelik	Hem Tüketim Hem de Pazara Yönelik	Toplam
Tahıl ve yem bitkisi	57	3	8	68
Sebze-Meyve	38	11	10	59
Hayvancılık	14	25	18	57
Zeytincilik	27	4	11	42
Arıcılık	3	2	1	6
Tütüncülük	-	7	-	7
Ormancılık	4	-	-	4
Diğer	2	-	-	2
Hiçbiri	3	-	-	3

Tabloya göre mülakat yapılan hanelerden, tahıl ve yem bitkisi üretimi yapanların toplam sayısı 68'dir. Bu hanelerden 57'si kendi tüketimi ve hayvan yemi için kullanmak amacı ile tahıl üretimi yapmakta iken hem tüketim hem de pazara yönelik tahıl üretimi yapanların sayısı 8 ve sadece pazara yönelik üretim yapanların sayısı da 3'tür.

Sebze ve meyve yetiştiren hanelerin sayısı 59'dur. Sebze ve meyve yetiştiren hanelerden 38'i kendi tüketimleri için, 10'u hem kendi tüketimleri hem de pazara yönelik, 11'i de pazara yönelik üretim yaptıklarını bildirmişlerdir.

Hayvancılık yaptıklarını belirten hanelerin sayısı 57'dir. Bu hanelerden 14'ü kendi tüketimleri için, 18'i hem kendi tüketimleri hem de pazarda satmak için hayvancılık yaptıklarını belirtirlerken, sadece pazara yönelik üretim yaptıklarını bildirenlerin sayısı ise 25'tir.

Zeytincilik yapan hanelerin toplam sayısı 42'dir. Bu hanelerin 27'si kendi tüketimleri için zeytincilik yaptıklarını bildirirken, hem pazar hem de kendi tüketimleri için zeytincilik yaptıklarını bildirenlerin sayısı 11 ve pazara yönelik zeytincilik yaptıklarını bildirenlerin sayısı da 4'tür.

Şinasi Öztürk

Arıcılık yaptıklarını bildiren hane sayısı toplam 6'dır. Bu hanelerden 3'ü kendi tüketimleri için, 1'i hem kendi tüketimleri hem de pazar için ve 2'si de pazar için arıcılık yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tütüncülük yapanların toplam sayısı 7'dir. 4 hane de ormancılık ile ilgili faaliyetlerde bulduklarını bildirmişlerdir.

Tabloda, bazı konularda üretimin hem hane tüketimi hem de pazar için yapıldığı görülmektedir. Bu tür faaliyetler daha çok küçük çapta yapılmaktadır. Sadece pazar için üretim yaptıklarını bildiren haneler daha çok büyük çapta üretim yapmaktadırlar. Örneğin, sadece pazara yönelik zeytin ürettiklerini söyleyen aileler kendileri de ürünlerini tüketmekle birlikte büyük oranda satmak amaçlı zeytincilik yapmaktadırlar.

3.4. Geçmişte Yapılan Tarımsal Faaliyetler ve Değişme Nedenleri

Araştırma yapılan köylerin tamamında, yakın geçmişe kadar temel geçim kaynaklarını tarım ve tarımla ilgili faaliyetler oluşturmaktadır. Fakat son 8-10 yıl içerisinde yaşanan değişimler köylülerin tarım yolu ile geçinmesini zorlaştırmıştır. Küresel ve ulusal piyasa koşulları ve uygulanan tarım politikaları (tarım desteklerinin azaltılması ve değiştirilmesi) nedeni ile köylüler gelirlerinin azaldığını belirtmektedirler. Tarımsal faaliyetlerden elde edilen gelirlerin azalması sonucunda hane gelirlerinde düşüşler yaşanmıştır. Bunun yanı sıra hane reisleri, önceki yıllarda gelirlerinin ve alım güçlerinin daha fazla olduğunu dile getirmişlerdir.

Tarımsal üretimde karşılaşılan sorunlardan ağırlıklı olarak genç ve yetişkin nüfus etkilenmektedir. Hane gelirlerine katkıda bulunmak veya hane geçimini sağlamak amacıyla yetişkinlerin bir kısmı, köy dışında ücretli olarak çalışmaktadır. Söz konusu yetişkinlerin bir bölümü (yaz aylarında) mevsimlik ücretli-sigortalı işçi olarak turistik yörelerde çalışırken, bir kısmı da ücretli-sigortalı olarak çalışmakta oldukları kentsel yerleşim yerlerine gitmekte, gün sonunda köye-evine geri dönmektedir. Diğer yandan, genel olarak hane reislerinin önemli bir kısmının emekli olması, hane gelirlerine emeklilik maaşının da eklenmesini sağlamıştır. Bu durum da bu tür hanelerde geçim sıkıntısının daha az hissedilmesini sağlamaktadır.

Haneler, geçmiş yıllarda geçimlerini ağırlıklı olarak tarım faaliyetleri ile uğraşarak temin etmişlerdir. Tarımsal üretim maliyetlerinin artması ve ürün fiyatlarının düşmesi, yaşanan ekonomik sorunlar ve iklim değişiklikleri üretimi olumsuz yönde etkilemiştir. Tarımsal ürünlerin üretiminde maliyet artışlarının olması buna karşılık ürünlerin satış fiyatlarının düşük olması, üreticilerin gelirlerinde azalmalara yol açmıştır. Özellikle tütün üretimine kota getirilmesi, tütün üretiminin bırakılmasına neden olmuştur. Hayvancılık ve yörenin geleneksel uğraşı olan arıcılık da, üretim maliyetlerinin artması, verimin düşmesi ve elde edilen gelirlerin emeği karşılayamaması nedeniyle azalmıştır.

Tarım Politikaları ve Tarımsal Faaliyetlerin Değişimi: Muğla Köyleri Örneği

Tarımsal faaliyetlerden elde edilen gelirlerin azalması sonucunda köylüler tarım dışı işlere yönelmiş veya emeklilik maaşı ile geçimini sağlamaya çalışmıştır.

Tablo 3, görüşme yapılan hanelerin geçmişte temel olarak uğraştıkları, fakat bugün bırakma durumunda oldukları tarımsal faaliyetleri ve bırakma nedenlerini göstermektedir. Bu faaliyetleri tütüncülük, arıcılık, hayvancılık, tahıl üretimi, zeytincilik ve sebze-meyve üretimi olarak sıralamak mümkündür. Tabloda gösterilen bazı faaliyetler mülakat yapılan hanelerin temel geçim kaynaklarıdır ve pazarda satmak amacı ile yapılan faaliyetlerdir. Bazı köylüler birden fazla tarımsal faaliyetle uğraşmaktadır. Örneğin bir hane tütüncülüğün yanı sıra hayvancılık ve sebze-meyve üretimini pazara yönelik olarak yapmaktadır.

Tablo 3. Görüşme Yapılan Hanelerin Geçmişte Uğraştığı, Hâlihazırda Bıraktıkları Tarımsal Faaliyetler ve Bırakma Nedenleri

Tarımsal Faaliyet	Geçmişte önemli ölçüde uğraşılan tarım faaliyetleri ve hane sayısı	Tarımsal faaliyetleri bırakma nedenleri		
		Maliyet artışı / satış fiyatlarının düşmesi	Kota / devlet destekleme alımlarının azalması	Yaşlılık
Tütüncülük	85	60	75	17
Arıcılık	32	26	10	9
Hayvancılık	22	8	1	6
Tahıl üretimi	18	11	1	6
Zeytincilik	13	10	4	4
Sebze-Meyve	4	4	4	-

İzleyen bölüm, Tablo 3'te gösterilen, araştırma yapılan köylerdeki temel tarımsal faaliyetlerin zaman içerisinde değişimlerini ve değişim nedenlerinin tartışılmasını içermektedir.

Şinasi Öztürk

3.4.1. Tütüncülük: Muğla yöresinde geçmişte en yaygın olarak yapılan faaliyetlerin başında tütün üretimi gelmektedir. Geçmişte hanelerin önemli bir kısmının en önemli geçim kaynağını tütün oluştururken bugün artık tütüncülük neredeyse tamamen bitme noktasına gelmiştir. Tütün üretimine kota getirilmesinden, üretim maliyetlerinin artmasından ve satım fiyatlarının düşmesinden sonra köylülerin büyük bir bölümü tütün üretimini bırakmıştır. Mülâkat yapılan haneler, tütün yerine üretim maliyeti daha düşük olan tahıl üretimine yönelmişlerdir. Bunun yanında, bazıları elverişli tarla ve bahçelerde sebze ve meyve üretimine yönelirken, bazıları da tarlalarını boş bırakmışlardır. Tütün yerine diğer ürünleri yetiştirmeye yönelen haneler ise genellikle hane tüketimine yetecek miktarda ürün yetiştirmektedir. Tütünün, getirisinin daha önceleri oldukça iyi olduğunu belirten köylüler, tütüncülüğün bitmesi veya azalması ve yerine alternatif ürün getirilmemesi nedeni ile ekonomik olarak zorlandıklarını bildirmişlerdir. Tarımsal faaliyetlerle uğraşmayı bırakan hanelerin gelirlerinin azalması sonucunda yaşam standartlarında da düşüşler yaşanmıştır. Yapılan görüşmelerde geçmiş yıllarda olduğu gibi tütüne destek ve alım garantisi verilmesi durumunda köylerde yaşayan çiftçilerin çoğu tekrar tütüncülüğe başlamak istediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere, araştırma yapılan hanelerin önemli bir bölümü, geçmişte birinci gelir kaynağı olarak tütüncülük ile uğraşırken bugün durum tamamen değişmiştir. Daha önce de bahsedildiği gibi uygulanan ekonomi politikaları nedeni ile (kota, destekleme alımlarının bırakılması, girdi fiyatlarının artması, diğer desteklerin azaltılması vb.) tütüncülük artık hanelerin temel geçim kaynağı olmaktan çıkmıştır. Tabloya göre, görüşme yapılan 100 haneden 85'i geçmişte tütün üretimi ile uğraşırken bugün tamamen bırakmışlardır. Tütün üretiminin bırakılmasında temel nedeninin kota olduğunu bildiren hanelerin sayısı 75 iken, maliyet artışı nedeni ile bırakanların sayısı 60 ve yaşlılık nedeni ile bırakmak zorunda olanların sayısı 17'dir.

Araştırma yapılan köyler bazında tütüncülük incelenecek olursa, Çırpı'da, 30–40 yıl öncesine kadar tütün üretimi çok fazla yapılırken, köylüler son 10 yıldır tütün üretimine kota konması nedeniyle üretimi büyük ölçüde bıraktıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca eskiden tütün ekimi yapılan tarlaların çoğunun şu anda boş bulunduğu belirtilmektedir. Bazı çiftçiler ise tütünden boş kalan arazilerine tahıl ekimi yaptıklarını ifade etmişlerdir. Tütüne uygulanan kota, tütün başfiyatlarının düşüklüğü, tütünden elde edilen gelirin maliyeti karşılamayacak kadar az olması, köylülerin tütün ekimini bırakma nedenleri arasındadır.

Çıtlık Köyünde de tütün ekiminin bitmesinden sonra, tütün arazilerinin bir kısmı boş kalmıştır. Boş kalan arazilerin bir kısmına tahıl, bir kısmına da alternatif ürün olarak önerilen narenciye ve zeytin ekimi yapılmıştır.

Denizova'da genel olarak tütün ekimini bırakan haneler zeytin ve tahıl yetiştiriciliğine başlamıştır. Daha önceleri köyde üretilen tütünün, birinci kalite

Tarım Politikaları ve Tarımsal Faaliyetlerin Değişimi: Muğla Köyleri Örneği

tütün olduğu belirtilmiştir. Şu an tütünle kimsenin uğraşmadığı, bunun nedenlerinin temelinde ise ekonomik olarak hiç bir getirisinin olmaması gösterilmektedir. Geçmişte ücretli işte çalışan insanların bile, ekonomik olarak getirisinin yüksek olması nedeni ile tütünle uğraştığı bildirilmiştir. Çiftçiler koşullarının yeniden düzenlenmesi halinde, tekrar tütün üretimi ile uğraşmak istediklerini dile getirmişlerdir. Önceleri tütün ekilen dönemlerde kooperatif varken çiftçiler, kooperatiften kredi almakta ve aldıkları kredinin borcunu tütünden aldıkları toplu paralarla ödeyebildiklerini belirtmektedirler.

Doğanköy'de de, tütün fiyatlarındaki gerileme, maliyetlerdeki artış ve getirilen kota sınırlamasının geleneksel olan tütüncülüğü bitirdiği ifade edilmektedir. Köylülere göre 150-200 kg arası üretilen tütünle bir hanenin geçinmesi zordur. Köylüler geçmişte ürettikleri tütünün %80'ini Tekel'e, kalanını da özel sektöre sattıklarını belirtmişlerdir. Bu satışlardan elde ettikleri gelirin oldukça iyi olduğunu belirten köylüler, o günleri "özlemle aradıklarını" ifade etmektedirler. Elde edilen gelire hem hanenin masraflarını karşıladıklarını hem de para biriktirebildiklerini belirten köylüler, bugün tütün üretimi ile hanenin geçimini bile sağlayamadıklarını, artık imkân olsa bile hem devlete hem de değişen piyasa koşullarına güvenemedikleri için tütün üretimi yapmak istemediklerini belirtmektedirler. Doğanköy'de tarımsal getirilerdeki değişmeye bağlı olarak köyde yetiştirilen tarımsal ürünler de değişmiştir. Doğanköy'de alternatif olarak tütün yerine mısır, zeytin, sebze ve meyve gibi ürünler yetiştirilmeye başlanmıştır. Pazara yönelik olarak karpuz, kavun, domates, marul gibi ürünler yetiştirilmektedir.

Kıran köyünde de hanelerin neredeyse tamamına yakını son 10-15 yıla kadar tütüncülükle geçimlerini sağladıklarını ifade etmektedirler. Tütüne getirilen kota uygulaması nedeniyle tütüncülükle uğraşmayı bıraktıklarını belirten köylüler, eskiden tütün üretimine verilen izin 500 kg olduğunu, fakat kota uygulaması nedeniyle bu miktarın 125-200 kg'a kadar düştüğünü söylemektedirler. Bu nedenle, köyün başlıca geçim kaynağı olan tütüncülük zaman içinde bırakılmak durumunda kalmıştır. Devletin kota uygulamasını getirirken tütüne alternatif olarak yetiştirilecek bir ürün önermediğini söyleyen Kıran Köylüleri bu durumun köyün ekonomik durumunun kötüye gitmesine yol açtığını anlatmaktadırlar. Kıran Köyü'nün 10 sene önceki durumunun "civar köylerde parmakla gösterilecek kadar iyi olduğu halde, bugün en kötü köy durumuna düştüğü" yine köylüler tarafından belirtilmektedir. Kıran Köyü'nde, tütüne kota getirilmesinden sonra, 25.000 dekar arazinin boş kaldığı, yerine başka bir ürün ekilemediği dile getirilmektedir. Daha önceleri tütünün ekiminin yapıldığı alanların neredeyse sadece üçte birine ancak, buğday, yulaf ve darı ekebildikleri ifade edilmektedir.

Kızılyaka'da, geçmişte en çok üretilen ürünlerin başında tütün geldiği fakat kota uygulaması nedeni ile tütün üreticiliğinin büyük ölçüde bittiği ifade edilmektedir. Tütün ekiminin bitmesinden sonra boş kalan yerlerde yem bitkisi ekimi yapılmaktadır. Tütüne getirilen kotanın son birkaç yıldır biraz daha serbest

Şinasi Öztürk

birakılmasına rağmen, tütün işçiliğinin zor olması ve ürünün ciddi gelir getirmemesi nedeni ile Kızılyaka köylüleri tütünle artık uğraşmak istemediklerini bildirmişlerdir. Köyde tütün ekimi yaklaşık 5–6 yıldır yapılmamaktadır. Diğer yandan, özellikle gençlerin turistik yerlere çalışmaya gitmesi ve “dışarıda” çalışanların tarım yapmayı zor bulması nedeni ile genel olarak tütünle birlikte tarım yapan hanelerin sayısında da azalma vardır. Ek olarak Kızılyaka’da evlerin kiraya verilmesi, arsa ve arazilerin satılması ile gelir elde eden köylülerin ücretli işte çalışmalarının yanında kira ve rant gelirleri ile geçimlerini sağlamaları, yukarıda bahsedilen durumu daha iyi açıklamaktadır.

Özlüce’nin de temel geçim kaynağı son yıllara kadar tütün üreticiliğidir. Fakat toprak yapısı ve iklimi nedeni ile kaliteli tütün yetiştirilememesi ve kota uygulamaları nedeni ile tütün üretimi bitme noktasına gelmiştir. Daha önce tütün ekilen arazilerin boşta kalan kısımlarında şu anda tahıl ekimi yapıldığı ifade edilmektedir. Ayrıca tütün yerine devletçe desteklenen ceviz fidanı dikimi alternatif ürün olarak köyde yaygındır.

Sarayyanı’nda, hayvancılık ve arıcılık faaliyetlerinin yanı sıra tütün üretimi yaygın olan temel geçim kaynakları arasındadır. Fakat özellikle tütüne getirilen kota uygulamaları nedeni ile tütün ekimi bitmiştir. Şu an tütüne destek verilmesi halinde bile köylüler, kimsenin “tütünle uğraşmayacağını” düşünmektedirler. Bunun nedeni olarak ise, tütün ekimini bilenlerin sadece yaşlılar olduğu ve yaşlılıktan dolayı artık tütünle uğraşamayacakları, gençlerin ise artık tütüne zahmetli olması nedeni ile itibar etmeyecekleri gösterilmiştir. Tütün ekiminden boş kalan yerlerin bir kısmına yem bitkisi ekildiği geri kalan tarlaların ise boş bırakıldığı bildirilmiştir. Arıcılığın ise iklim değişimi ve kovan hastalıkları nedeni ile azaldığı aktarılmıştır.

Yenice, kaliteli tütünü ile tanınan bir köydür. Uzunca bir süre tüm köy halkının temel gelir kaynağı tütüncülük iken, tütün üreticiliği 1990’lardan itibaren azalmaya başlamış ve bugün artık bitme noktasına gelmiştir. Şu an tütüncülüğün çok az para kazandırdığı ve köylünün geçim sıkıntısı içinde olduğu belirtilmektedir. Devletin kota uyguladığı dönemlerde, aile başına arazisi ne kadar olursa olsun 200 kg. tütün üretme sınırı getirilmesi nedeni ile çiftçiler tütün üretimini büyük ölçüde bırakıp, asgari ücretli işlerde çalışmayı daha uygun bulmuşlardır. Son yıllarda tütün üretiminin daha serbest bırakılmasına rağmen, tütün üretiminin fazla yapılmadığı ve az sayıda hanenin köyde sözleşmeli olarak tütün ürettiği belirtilmektedir. Devlet alımlarının kalkmasından sonra aracı firmalarla yapılan sözleşmelerin de tütün üreticisinin ihtiyaçlarını ve masraflarını karşılamadığı dile getirilmektedir.

Zeytin Köy’ünde, 1970-1990 yılları arasında tütün üretimi yaygın olarak yapılırken, 1990 sonrası köyde sadece 4-5 hane tütün üretimine devam etmiştir. Kotalar ve fiyat düşüklüğü nedeni ile tütün üretimini kimsenin yapmak istemediğini belirten köylüler, tütün yerine alternatif ürün arayışına girmişler ya da tarımla geçinme düşüncesini bırakmışlardır.

Tarım Politikaları ve Tarımsal Faaliyetlerin Değişimi: Muğla Köyleri Örneği

Genel olarak bakıldığında, her ne kadar köylerin çoğunda daha önceleri tütün üretimi yerine alternatif ürünler önerilmese de, son bir iki yıldır, tütüncülüğün bırakılması sonucu boş kalan tarlaların değerlendirilmesi için zeytin ve ceviz fidanı dikimi konusunda destekler verilmeye başlanmıştır. Örneğin, Çırpı Köyü'nde Muğla İl Özel İdaresi'nce desteklenen ve temin edilen zeytin fidanı dikimi yapılmaya başlanmıştır. Çırpı Köyü'nde mülâkata katılanlar, tütüncülüğün sonra zeytinciliğe geçtiklerini ama onda da sorunlar olduğunu belirtmektedirler. Çünkü tarım arazilerine dikilen zeytin fidanlarının büyümesi yıllar alacağı için, şu anda ekonomik olarak bir gelir sağlanamamaktadır. Ayrıca halen var olan zeytin ağaçlarından toplanan zeytinlerin satılması fazla bir gelir getirmediği için bunun sadece maliyetine yani ilâç ve işçilik parasına denk geldiği belirtilmektedir. Eğer tütüne "hak ettiği karşılık" verilirse herkesin tütün üretimine yeniden başlayabileceği söylenmektedir.

Köylerden elde edilen bilgilerden bir diğeri de, tütün yerine ekilen diğer ürünlerin ekimi söz konusu olduğunda, hane halklarının üretim aşamasındaki yüksek maliyetten kaynaklanan sorunlar ile karşılaşmalarıdır.

Tütün üretimi ile ilgili konuyu kısaca özetlemek gerekirse, özellikle tarımsal girdi (gübre, ilaç, yakıt, su, tohumluk vb.) fiyatlarının yüksekliği üretim süreci sonucunda elde edilen gelirin düşmesine yol açmaktadır. Diğer yandan tütün alım politikalarında yapılan değişiklikler sonucunda kamunun bu alandan çekilmesi üreticiyi tefeci ile karşı karşıya getirmiştir. Ayrıca tütün üretiminde uygulanan kotalar, tütün üretiminden elde edilen gelirin azalmasına neden olmuş, bu durum da tütün üreticisinin başka alternatif ürünler aramasına ya da tarımsal faaliyetlerini bırakmasına yol açmıştır. Alternatif olarak son yıllarda üretim maliyetinin az olması ve sulamaya gereksinim duymaması nedeni ile hane tüketimine ve/ya hayvansal yem amacına yönelik az miktarda tahıl üretimine yönelim olmuştur.

Tütün üretimine alternatif olarak önerilen diğer ürünlerin (zeytin, ceviz, narenciye, sebze, meyve, vb.) ekimine yönelik yapılan teşvikler ve verilen destekler, köylülerin yaşam alışkanlıkları ile köylerin toprak yapısı ve iklim özelliklerinin göz önünde bulundurulmaması nedeniyle, istenilen amaca ulaşamamaktadır. Diğer yandan ceviz ve zeytin fidanlarının büyümesinin zaman alması nedeni ile köylüler bu süreçte de ekonomik gelirden yoksun kalmaktadır.

3.4.2. Arıcılık: Geçmişte yaygın olarak yapılan fakat son yıllarda çoğunlukla bırakılan tarımsal faaliyetlerden birisi de arıcılıktır. Arıcılık, yörenin geleneksel bir faaliyeti olmasına rağmen, tarım konusunda yaşanan sorunların benzeri ile karşı karşıyadır. Maliyetin yüksekliği ve ürünlerin satış fiyatlarının düşüklüğü, arıcılık faaliyetini olumsuz yönde etkilemektedir. Daha önce temel gelir kaynağı olarak arıcılık yapan hane sayısı 32 iken bugün arıcılıkla uğraşan hane yoktur. Arıcılığı bırakma nedenleri olarak 26 hane maliyet artışını gösterirken 10 hane satış fiyatlarının düşmesini ve 9 hane de yaşlılık nedeni ile artık arıcılık yapamadıklarını bildirmişlerdir.

Şinasi Öztürk

Diğer yandan arıcılığın bırakılma nedeni olarak mülâkatlarda söylenen konulardan bir tanesi de hastalık konusudur. Köylüler iklim değişikliği ve Gökova Termik Santralinden kaynaklandığı söylenen hava kirliliği nedeni ile bitkilerin çeşit ve sayısının azalmasının da arıcılığa olumsuz etki yaptığını bildirmişlerdir. Örneğin Çırpı'da ormanların azalması ve niteliğini yitirmesi nedeni ile arıcılık büyük ölçüde azalmıştır. Daha önceki yıllarda, köyden 15-20 kamyon petek bal çıkarken son yıllarda 3-4 kamyonu kadar düşüş yaşandığı bildirilmiştir.

Çırpı Köyünde geçmişte arıcılık yaparak geçimini sürdüren haneler, üretim maliyetlerinin artması, çalışacak genç nüfusun olmaması ve yaşlılık nedeniyle arıcılığı bıraktıklarını belirtmişlerdir. İklim koşullarının kötüye gitmesi arıcılık için yaşanan sorunlar arasında gösterilmektedir. Haneler arıcılık ile uğraştıkları yıllarda ürettikleri balı kooperatife verdiklerini ifade etmişlerdir.

Çıtlık Köyü'nde de arıcılık faaliyetinin zahmetli, maliyetinin yüksek, getirisinin az olması ve 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz ve alınan kredi faizlerinin ödenememesi ile bal üretiminin azalma hatta bitme noktasına geldiği belirtilmektedir. Arıcılığın azalmasının diğer bir nedeni olarak ise iklim değişiminin bal üretimi için elverişsiz olması gösterilmektedir. Çıtlık köyünde arıcılıkla uğraşan birkaç aile olduğu ve ürünlerini pazara yönelik yaptıklarını belirtilmiştir.

Denizova Köyü'nde maliyet artışı ve alım fiyatlarının düşmesi nedeniyle arıcılık gittikçe azalmıştır. Geçmiş yıllarda köyün temel geçim kaynakları arasında yer alan arıcılık faaliyetinin azalması sonucu hanelerin gelirlerinde büyük oranda düşüşler yaşandığı aktarılmaktadır. Köy halkı arıcılığın bitme nedenlerinden biri olarak ormanın termik santralden gelen zehirli gazların etkisi altında kalmasını göstermektedir.

Doğanköy'de arıcılık faaliyeti geçmişte yoğun bir şekilde yapılırken, son zamanlarda bal fiyatlarının düşüklüğü, üretici desteğinin olmaması ve iklimsel etkenlerden dolayı yok denecek kadar azalmıştır. Son yıllarda iklimin değişmesi ile birlikte arıların ölmeye başladığı ve verimin çok düştüğü, bu nedenle de arıcılığın geçim kaynağı olmaktan çıktığı belirtilmektedir. Doğanköy'lü çiftçiler ürettikleri balı tüccarlara sattıklarını belirtmektedirler. Şu an köyde arıcılık faaliyetinin az da olsa yapıldığı, fakat 2001 yılından itibaren bal üretiminde ciddi anlamda azalmalar olduğu belirtilmiştir.

Kıran Köyü'nde geçmiş yıllarda arıcılığın yoğun olarak yapıldığı fakat termik santralin baca gazlarının zararları nedeni ile arı kovanlarının olumsuz etkilendiği belirtilmektedir. Köy halkı arılarda hastalık oluşmaya başlaması, banka faizlerinin ödenememesi, üretim maliyetinin artması ve alım fiyatlarının düşük olması nedeniyle, 1998 yılından itibaren bal üretiminin azalmaya başladığını belirtmektedir.

Tarım Politikaları ve Tarımsal Faaliyetlerin Değişimi: Muğla Köyleri Örneği

Kızılyaka Köyü'nde arıcılık faaliyetinin geçmiş yıllarda çok yapıldığı fakat 2000 yılından itibaren iklim koşullarının elverişsizleşmesi ve arıcılığın "zahmetli" bir iş olması nedeniyle azalmaya başladığı aktarılmaktadır. Arıcılığın üretim maliyetlerini karşılamıyor olması köy halkının bu faaliyete sıcak bakmamasına neden olmaktadır.

Özlüce Köyü'nde geçmiş yıllarda arıcılığın yoğun bir şekilde yapıldığı, fakat değişen iklim koşulları nedeniyle bu faaliyetin giderek azaldığı belirtilmiştir. Köy halkına ekonomik olarak yeterli bir getirisinin olmaması ve çalışacak genç nüfusun köyde bulunmaması nedeniyle arıcılık bitme noktasına gelmiştir.

Sarayyanı Köyü'nde arıcılık köyün temel geçim kaynakları arasında gösterilmektedir. Geçmiş yıllarda neredeyse köyün en önemli geçim kaynağı olarak belirtilen arıcılığın son yıllarda iklimin değişmesi ve yeterince gelir elde edilememesi gibi nedenlerle azalmaya başladığı aktarılmıştır.

Zeytin Köyü'nde 2001 krizinden önce köyün yaklaşık %80'inin arıcılık faaliyetiyle uğraştığı bildirilmiştir. Halen arıcılıkla uğraşan birkaç hane olduğu belirtilmektedir. Ekonomik nedenler ve iklimin arıcılık için uygun olmaması şu an köyde arıcılığın çok az miktarda yapılmasına neden olmaktadır. Arıcılığın azalmasının diğer bir nedeni olarak da termik santral gösterilmektedir. Termik santralin bölgede bulunan ve arıcılık için önemli olan Karaağaç türünü olumsuz etkilediği belirtilmektedir.

3.4.3. Hayvancılık: Hayvancılık da zaman içerisinde azalan tarımsal faaliyetler arasında görülmekle birlikte hane tüketimine yönelik olarak birçok köyde devam etmektedir. 1980'lerden sonra hayvancılığa verilen desteklerin azalması ve fiyatlandırmalar nedeni ile 1990'ların ortalarına kadar hayvancılıkta önemli oranda bir azalma yaşandığı bilinmektedir. Ancak 1990'lardan itibaren araştırma yapılan alanda yoğun olarak yapılan tütüncülüğün uygulanan politikalar sonucunda azalması nedeni ile bazı köylerde yeniden hayvancılığa yönelme başlamıştır.

Araştırma yapılan hanelerden %22'si geçmiş yıllarda yoğun olarak hayvancılık yaparken ve geçimlerinin en önemli kısmını hayvancılık yolu ile sağlarken, bugün önemli bir kısmı hayvancılığı bırakmak zorunda kalmış ya da sadece hane tüketimi için devam ettirmek durumuna gelmiştir. Araştırma yapılan köylerde hayvancılık faaliyetlerinin azalmasının en önemli nedeni maliyet artışı ve yaşlılık olarak saptanmıştır. Geçmişte temel geçim kaynağı hayvancılık olan hanelerden 22 tanesi bugün hayvancılık yapmama nedeni olarak, maliyet artışı (8 hane) ve yaşlılığı (6 hane) göstermektedir. Hayvan yemi fiyatları yüksek, buna karşılık hayvansal ürün niteliğindeki et, süt ve süt ürünlerinin pazara çıkış fiyatları düşüktür. Bu nedenle köylüler sadece geçimlik hayvan yetiştirmekte ve yetiştirilen hayvan sayısı gittikçe azalmaktadır. Sadece geçimlik hayvan yetiştiren hanelerin oranı %32'dir. Buna karşın hem tüketim hem de pazara yönelik hayvansal üretim yapan hanelerin oranı %43'tür. Zaman içerisinde pazara yönelik yapılan hayvancılığın düştüğü ve daha da düşeceği

Şinasi Öztürk

mülâkat ve odak grubu çalışması sonuçlarından elde edilen bilgiler arasındadır. Bu durum Türkiye’de genel olarak hayvancılığın durumunu da bir anlamda yansıtmaktadır. İzleyen bölüm köy bazında hayvancılığın durumunu kısaca özetlemektedir.

Çırpı Köyü’nde tütün üretiminin yoğun olarak yapıldığı yıllarda hayvancılığa fazla önem verilmediği, fakat tütün üretiminin azalmasından sonra hayvancılığın daha yoğun olarak yapıldığı aktarılmıştır. Küçükbaş hayvanın bakımı zor olduğu için tercih edilmediği belirtilmiştir. Hane tüketiminden arta kalan süt ve süt ürünlerinin tüccara verildiği ya da üretici tarafından pazar yerinde satıldığı aktarılmıştır.

Çıtlık Köyü’nde geçmiş yıllarda yoğun olarak yapılan hayvancılığın süt ve süt ürünlerinin fiyat düşüklüğü nedeniyle bitme noktasına geldiği aktarılmıştır. Her hanenin kendi tüketimine yetecek kadar hayvancılık faaliyetiyle uğraştığı, sadece birkaç ailenin hane ihtiyacından arta kalan ürünlerini tüccara verdiği ya da yerel pazarda kendisinin sattığı aktarılmıştır. Yaşlı ve yetişkin nüfusun tarım dışı alanlarda çalışmaya yönelmesi geçmiş yıllarda yoğun olarak yapılan hayvancılığın azalma nedenleri olarak gösterilmektedir. İhtiyaç fazlası olan süt ve süt ürünleri tüccarlara satılabilmektedir.

Denizova Köyü’nde yaşayanlar, geçmişte olduğu gibi şu anda da geçimlerini büyük ölçüde hayvancılıktan temin ettiklerini, fakat geçmiş yıllara nazaran gelirlerinde büyük azalmalar olmasına karşılık, giderlerinde büyük artışlar olduğunu belirtmektedirler. Bu yüzden birçok hane sadece kendi ihtiyaçlarını karşılayacak kadar üretim yapmaktadır. İhtiyaç fazlası olan sütün özel şirkete satıldığı belirtilmektedir.

Doğanköy’de hayvancılık konusunda uygulanan politikalar nedeniyle köylülerin gelirlerinde düşüşler yaşandığı, bu nedenle tarım ile uğraşan nüfusun oldukça azaldığı alınan bilgiler arasındadır. Gelirlerinin düşmesine rağmen köy halkı hayvancılık alanında girişimlerde bulunmak istediklerini belirtmişlerdir. Geçmiş yıllarda hayvancılıktan daha fazla gelir elde edildiği ve şartların iyileştirilmesi durumunda hayvancılıktan yine iyi gelir sağlanabileceği düşünülmektedir.

Kıran Köyü’nde geçmişte pazara yönelik hayvancılık yapıldığı fakat su sıkıntısı, yem fiyatlarının pahalı olması gibi nedenlerle artık hane halkına yetecek miktarda hayvancılık yapılabildiği aktarılmıştır. Köyde belirgin olarak yaşanan en büyük sorun su sıkıntısıdır. Büyükbaş hayvancılık, bakımının kolay olması nedeniyle daha fazla tercih edilmektedir.

Kızılyaka Köyü geçmişte tütüncülük ve hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı bir köydür. Köyde tütün üretiminin azalmasından sonra hayvancılığa büyük önem verilmiştir. Hayvancılık köyün büyük bir bölümünün gelir kaynağıdır. Hayvancılık ile uğraşan haneler hayvancılığın ekonomik getirisinin hanenin geçimi için yeterli olduğunu düşündükleri için bu faaliyeti

Tarım Politikaları ve Tarımsal Faaliyetlerin Değişimi: Muğla Köyleri Örneği

seçtiklerini belirtmişlerdir. Hayvancılıkla uğraşan haneler süt ve süt ürünlerini, süt toplayan şirketlere ya da süt kooperatifine verdiklerini belirtmişlerdir. Köyde süt ve süt ürünlerini değerlendirebilecekleri iyi çalışan bir kooperatifin bulunması, köy halkının hayvancılık alanında yoğunlaşmasına yol açmıştır.

Özlüce Köyü'nde geçmişte yoğun olarak yapılan hayvancılık faaliyetleri, iklimin kuraklığı, yeterli kazanç elde edilememesi ve çalışacak genç nüfusun olmaması nedeniyle oldukça azalmıştır. Köyde hane tüketimine yönelik hayvancılık yapılmaktadır. Köy halkı hayvancılığa yapılan desteklerin artırılması durumunda hayvancılığa daha çok yönelmek istediklerini belirtmişlerdir.

Sarayyanı Köyü'nde devletin tütün üretimine kota getirmesi ve tütüne verdiği ürün desteğini çekmesi üzerine köylüler, hayvancılık ve diğer tarımsal faaliyetlere yönelmişlerdir. Hayvancılık, süt ve süt ürünleri üretimi oldukça yaygın olup pazara yönelik olarak yapılmaktadır. Köylüler buradan elde ettikleri gelirin, hane halkı için yeterli olmadığını belirtmektedirler. Tahıl üretimi de hayvanların yem ihtiyacını karşılamak üzere yapılmaktadır. Hayvancılık alanında yeterli desteklemelerin olmaması ve çalışacak yetişkin nüfusun köy dışına gitmesi hayvancılık alanında yaşanan sorunlar olarak belirtilmektedir.

Yenice Köyü'nde tütün ve hayvancılığın geçmişte çok fazla yapıldığı fakat tütüne getirilen kota nedeniyle köy halkının hayvancılığa daha fazla yöneldiği belirtilmektedir. Köy halkı hayvancılığın fazla gelir getirdiğini düşündükleri için hayvancılık alanında daha fazla ilerlemek istediklerini dile getirmektedirler. Elde edilen süt ve süt ürünleri kooperatife verilmektedir. Devletin hayvancılık faaliyeti için desteğini arttırması istenmektedir.

Zeytinköy'de hayvancılık, yaşanan krizler, ürün fiyatlarının düşüklüğü ve tarımsal desteklerin yeterli olmaması gibi nedenlerle azalmaktadır. Geçmiş yıllarda köyün temel geçim kaynakları arasında yer alan hayvancılık fazla gelir getirmediği ve uğraş isteyen bir iş olduğu için bırakılmaya başlanmıştır.

3.4.4. Tahıl Üretimi: Tahıl üretimi de zamanla azalan faaliyetlerden birisi olmakla birlikte, hanelerin kendi tüketimleri karşıladıkları ve hayvan yemi olarak kullanıldığı için, arıcılık ve tütüncülük kadar azalmamıştır. Buna rağmen daha önce yoğun olarak hayvancılık yapan hanelerin, hayvancılığı bırakmak ya da hayvan sayılarını azaltmak zorunda kalmaları nedeni ile tahıl üretiminde önemli azalmaların olduğu araştırmada saptanan bulgular arasındadır. Tablo 3'te görüldüğü üzere daha önce tahıl üretiminin hanenin temel gelir kaynağı olduğunu söyleyen 18 haneden 11'i maliyet artışını, 6'sı yaşlılığı ve 1'i de satış fiyatlarının düşmesini tahıl üretimini bırakma nedeni olarak göstermişlerdir. İzleyen bölüm köy bazında tahıl üretiminde ortaya çıkan değişimleri ve nedenlerini kısaca tartışmaktadır.

Çırpı Köyü'nde ağırlıklı olarak tahıl üretimi yapılmaktadır. Köy halkı tahıl üretimini kendi ihtiyaçlarını karşılamak, hayvanlara yem olarak kullanmak ve köyün başka bir ürünün üretimine elverişli olmaması gibi nedenlerle yaptıklarını

Şinasi Öztürk

ifade emektendirler. Köyde su sıkıntısı bulunmaktadır. Arazinin kurak olması nedeniyle az su gerektiren tahıl ürünleri ekilmektedir.

Çıtlık Köyü'nde tütün üretiminin bitmesinden sonra boş kalan arazilerin bir bölümü tahıl ekimi yapılarak değerlendirilmektedir. Tahıl üretimi hane halkının ihtiyaçlarını karşılamak ve hayvanlara yem sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Çıtlık köyünde de su sıkıntısı olduğu için sulama gerektirmeyen tahıl ürünleri tercih edilmektedir. Birçok hane, hayvanlarının yem ihtiyacını karşıladığı için tahıl üretimine devam etmek istediğini belirtmiştir.

Denizova Köyü'nde köy halkı, tütün üretimine kota uygulaması sonrasında tahıl üretimine daha çok ağırlık vermişlerdir. Su sıkıntısı bu köyde de yaşanmaktadır. Daha az emek istemesi nedeni ile tahıl üretimi köy halkı tarafından tercih edilmektedir. Tahıl üretimi tarım arazilerinin boş kalmaması amacıyla da yapılmaktadır. Tahıl hane halkının ve hayvanların ihtiyacı doğrultusunda üretilmektedir.

Doğanköy halkı tarım alanında yaşanan değişim sonrası, arazilerinde kendilerine ve hayvanların tüketimlerine yönelik tahıl ekimi yaptığını belirtmiştir. Köyde suyun temin edilemediği yerlerde tahıl üretimi yapılmaktadır. Bu köyde de tütüncülüğün bitmesinden sonra tarım arazileri boş kalmış, köy halkı hayvancılığa yönelmiş ve hayvanların yem ihtiyaçlarını karşılamak için tahıl üretimini daha yoğun olarak yapmaya başlamıştır. Tahıl üretimi ticari bir amaç için yapılmamaktadır.

Kıran Köyü'nde tahıl, en çok üretimi yapılan tarımsal ürünlerin arasında yer almaktadır. Kıran'da tahıl üretiminin diğer köylere oranla daha yaygın olmasının nedeni ise köydeki su kaynaklarının yetersizliğidir. Sulama gerektirmeyen, taşlık alanlarda tahıl üretimi yapılmaktadır. Köyde tütüncülüğün bitmesinden sonra boş kalan arazilere tahıl ekildiği belirtilmiştir. Tahıl üretiminin tercih edilmesinin nedenleri arasında, tahıl üretiminin maliyetinin düşük olması da gösterilmiştir. Köyde tahıl üretimi ticari bir amaç için değil, hane halkının ve hayvanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılmaktadır.

Kızılyaka Köyü'nde tütüncülüğün bitmesinden sonra hayvancılığa daha fazla önem verilmiştir. Köyde tarımsal üretimin hayvanların ve hane halkının ihtiyaçlarını karşılamak için yapıldığı belirtilmektedir. Köy halkı köylerinde su sıkıntısı olduğunu ve bu nedenle sulama gerektirmeyen tahıl üretimine yöneldiklerini belirtmişlerdir.

Özlüce Köyü'nde tahıl ekimi yapıldığı, ancak tahıl üretiminin, pazar amaçlı değil, tüketim amaçlı olduğu belirtilmektedir. Geçmiş yıllarda sadece tahıl ekimi yaparak geçimini sağlayan ya da diğer tarımsal faaliyetlerin yanında, tahıl üretimini de yoğun olarak yapan ailelerin bulunduğu aktarılmıştır. Diğer köylerde olduğu gibi Özlüce Köyünde de geçmiş yıllarda tütün ekilen arazilerin boş kalmaması için tahıl ekimi yapıldığı ifade edilmiştir.

Tarım Politikaları ve Tarımsal Faaliyetlerin Değişimi: Muğla Köyleri Örneği

Sarayyanı Köyü'nde hane tüketimi ve hayvan yemi ihtiyacını karşılayacak oranda tahıl ekimi yapıldığı köy halkı tarafından aktarılmıştır. Hayvancılığa yönelen köy halkı tahıl üretimini ticari bir amaç için yapmadıklarını belirtmişlerdir. Hayvancılık köyün temel geçim kaynağı olarak öne çıkmaktadır.

Yenice Köyü'nde tütün üretimine kota getirilmesi ve ürün desteğinin azalması nedeni ile köy halkı bahçe tarımına ve hayvancılığa daha fazla ağırlık verdiklerini belirtmişlerdir. Görüşmelerden alınan bilgilere göre, diğer köylerde olduğu gibi Yenice'de de tahıl üretimi ticari bir amaç için değil, hane halkı ve hayvanların ihtiyaçlarını karşılayacak oranda yapılmaktadır.

Zeytin Köyü'nde görüşme yapılan kişiler, geçmiş yıllarda yoğun olarak tahıl üretimi yaptıklarını ve tahıl üretiminin hane gelirlerinin büyük bir kısmını karşıladığını aktarmışlardır. Son yıllarda ise tahıl üretiminin hane halkının ve hayvanların ihtiyaçlarının karşılanması için yapıldığı, köy halkı tarafından belirtilmektedir. Tütüncülüğün bitmesinden sonra boş kalan arazilere tahıl ekimi yapıldığı, fakat çalışacak iş gücünün olmaması nedeniyle ürünlerini değerlendiremedikleri alınan bilgiler arasındadır. Şu anda Zeytin Köyünde temel geçim kaynağı zeytin ve zeytinyağı üretimi olarak ön plana çıkmaktadır.

3.4.5. Zeytincilik: Araştırma yapılan köylerde yaygın olarak yapılan tarımsal faaliyetlerden bir diğeri de zeytinciliktir. Zeytincilik dönem dönem ulusal ve küresel pazar koşullarına göre değişen fiyatlara ve destekleme politikalarına bağlı olarak değişmektedir. Son birkaç yıldır zeytin fidanlarına verilen destek nedeni ile kullanılmayan arazilerin bir kısmına zeytin fidanı dikimi araştırma yapılan köylerde alınan bilgiler arasındadır.

Tablo 3'te görüldü üzere, daha önce zeytinciliğin temel geçim kaynaklarından biri olduğunu belirten 13 haneden 10'u maliyet artışını, 4'ü satış fiyatlarının düşmesini ve 4'ü de yaşlılığı zeytincilik faaliyetlerini bırakma nedeni olarak göstermişlerdir. Ancak son iki yıldır zeytincilik için verilen destekler nedeni ile birçok köylü, özellikle daha önce tütün ektikleri arazilere zeytin fidanı diktiklerini ve 5-6 yıl sonra yaygın olarak zeytincilik yapacaklarını bildirmişlerdir. Zeytinciliğin zaman içerisinde değişimi ve nedenleri izleyen bölümde özet olarak tartışılmıştır.

Çırpı Köyü'nde köy halkı tütüncülüğün bitmesinden sonra boş kalan arazilerin bir bölümüne alternatif ürün olarak önerilen zeytin fidanı diktiklerini belirtmişlerdir. 2006 yılında İl Özel İdare Müdürlüğü tarafından temin edilen 1.000 adet zeytin fidanı dikildiği, fakat bu fidanların büyümesinin zaman alacağı ve köy halkının bu süre içinde zor durumda kalacağı belirtilmektedir. Geçmiş yıllarda köyde üretilen zeytine devlet tarafından daha fazla destek verildiği, fakat daha sonra bu desteğin kesildiği aktarılmıştır.

Çıtlık Köyü'nde de tütün ekiminin bitmesinden sonra, tütün arazilerinin bir kısmı boş kalmıştır. Boş kalan arazilerin bir kısmına alternatif ürün olarak önerilen zeytin fidanı dikilmiştir. Görüşme yapılan haneler, yörede zeytinin bol

Şinasi Öztürk

miktarda olduğunu fakat ürün desteğinin az olması ve gelir getirmemesi nedeniyle zeytinciliğın fazla rağbet görmediğini aktarmışlardır.

Denizova Köyü'nde köy halkı zeytinciliği köyün temel geçim kaynakları arasında göstermektedir. Tütün üretiminin bitmesinden sonra boş kalan arazilerin büyük bir bölümüne zeytin fidanı dikilerek değerlendirildiği aktarılmıştır. Köy halkı ihtiyaç fazlası zeytin ve zeytinyağını tüccarlara ve şahıslara sattıklarını belirtmiştir.

Doğanköy'de alternatif ürün olarak tütün yerine mısır, zeytin, sebze ve meyve gibi ürünler ekilmeye başlanmıştır. Köy halkı, hayvancılık faaliyetine zeytincilikten daha fazla önem vermiştir. Son yıllarda zeytine verilen desteğın az da olsa bu faaliyeti canlandırdığı, fakat zeytin fidanlarının yetişmesinin "zaman ve zahmet istemesi" nedeniyle, köy halkı tarafından pek fazla tercih edilmediği aktarılmıştır.

Kıran Köyü'nde köy halkı zeytinciliği köyün geçim kaynakları arasında göstermektedir. Zeytin ve zeytinyağı üretiminin sınırlı arazilerde yapıldığı ve köylülerin yıllık ihtiyaçlarını ayırdıktan sonra, arta kalan zeytin ve zeytinyağını tüccara sattığı alınan bilgiler arasındadır. Çalışacak iş gücünün olmaması ve devletin zeytin üretimine yeterli desteği vermemesi zeytin üretiminde karşılaşılan sorunların başında gösterilmektedir.

Kızılyaka Köyü'nde tütün üretiminin bitmesinden sonra boş kalan arazilerin bir bölümüne zeytin fidanı dikilerek değerlendirildiği köy halkı tarafından belirtilmiştir. Zeytin üretiminin pazara yönelik yapıldığı ve köy halkının gelirinin bir kısmını sağladığı aktarılmıştır. Devletin köylülere zeytin üretimini teşvik amaçlı zeytin fidanları verdiği fakat köy halkı tarafından hayvancılığın daha kârlı bulunduğu belirtilmiştir.

Özlüce Köyü'nün toprak ve iklim yapısının (rakımın yüksek olması nedeni ile) zeytin üretimine elverişli olmaması nedeniyle, köyde zeytinciliğın yapılmadığı ifade edilmiştir.

Sarayyanı Köyü'nde, köy halkı köyün toprak yapısının zeytin üretimine uygun olmadığını bu nedenle, yörede zeytinin fazla yetişmediğini aktarmıştır.

Yenice Köyü'nde zeytincilik köyün temel geçim kaynakları arasında gösterilmekle beraber, zeytinciliğın fazla gelir getirmediği de belirtilmiştir. Köy halkı asit içermediği için yörede yetişen zeytinin meşhur olduğunu, fakat devletin zeytin üretimine çok az destek verdiğini aktarmıştır. Zeytincilik büyük ölçüde hane halkının ihtiyacını karşılamak üzere yapılmaktadır.

Zeytin Köyü'nün kuruluşundan itibaren temel geçim kaynağının zeytincilik olduğu alınan bilgiler arasındadır. 1970-1980 yılları arasında tütün ekiminin yapılmaya başlandığı, fakat tütün ekiminin bitmesinden sonra boş kalan arazilerin bir bölümünün zeytin fidanı dikilerek değerlendirildiği belirtilmiştir. Köy halkı, zeytincilik faaliyetinde daha fazla ilerlemek istediklerini,

Tarım Politikaları ve Tarımsal Faaliyetlerin Değişimi: Muğla Köyleri Örneği

bunun da ancak yörede kurulacak zeytinyağı fabrikasıyla mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

3.4.6. Meyve-sebze Üretimi: Sebze-meyve üretimi yörede hemen hemen tüm haneler tarafından en azından geçimlik olarak yapılmaktadır. Genel olarak ihtiyaç fazlası ürünler ya yerel pazarlarda satılmakta ya da toptancıya verilmektedir. Sebze ve meyve üretimi zaman içerisinde pazar koşullarındaki değişikliklerden daha çabuk etkilenmektedir. Fiyatların düştüğü dönemlerde sebze ve meyvenin satılmadığı ve ürünlerin elde kaldığı yaygın olarak yakınılan konulardan bir tanesidir. Bu nedenle köylerde genel olarak pazar koşullarının çabuk değişmesi nedeni ile riske girmek istemeyen çiftçi bu ürünleri yetiştirmek için emek ve para harcamadıklarını dile getirmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, daha önce sebze ve meyve üretimi ile geçimlerini sağladıklarını bildiren 4 aile maliyet artışı ve satış fiyatlarının düşmesi nedeni ile sebze-meyve üretimini bıraktıklarını bildirmişlerdir. Maliyet artışının, özellikle ilaç, gübre, enerji (mazot, elektrik) ve sulama masraflarının artmasının yanı sıra, pazarda ya da alıcıların ürünleri alış fiyatlarının düşük olmasının sebze ve meyve üreticisini zor durumda bıraktığı görüşmeler sonucunda öğrenilmiştir. İzleyen bölümde sebze ve meyve üretimindeki durum köy bazında kısaca tartışılmıştır.

Çırpı Köyü'nde sulama suyunun olmayışının köyün başlıca sorunları arasında yer aldığı aktarılmaktadır. Son yıllarda yaşanan kuraklık nedeniyle meyve-sebze üretiminin ancak hane halkının ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda yapılabildiği belirtilmektedir.

Çitlik Köyü'nde sebze-meyve üretiminin tarım arazilerinin boş kalmaması ve az uğraş istemesi nedeniyle yapıldığı köy halkı tarafından belirtilmiştir. Görüşme yapılan kişilerden alınan bilgilere göre, hane ihtiyacının karşılanmasından arta kalan ürünler pazarda ya da toptancıya satılmaktadır.

Denizova Köyü'nde sebze-meyve üretimi köyün temel geçim kaynakları arasında gösterilmektedir. Üretilen ürünlerin hane halkının ihtiyaçlarını karşılaması dışında, pazarda satılmak üzere üretildiği ifade edilmiştir.

Doğanköy'de sebze üretimi büyük ölçüde pazar amaçlı yapılmaktadır. Köy halkı ürünlerini yerel pazarlarda ya da turizm bölgelerindeki marketlere sattıklarını ifade etmektedirler. Tütün ekiminin bitmesinden sonra boş kalan arazilerin bir kısmın sebze-meyve üretiminde değerlendirildiği belirtilmiştir.

Kıran Köyü'nün yakın çevresindeki alanların engebeli olması nedeni ile bahçe tarımının yaygın bir şekilde yapılmasına elverişli olmadığı aktarılmaktadır. Köyde su sıkıntısı yaşandığı ve bu durumun üretilen ürünlerin maliyetinin artmasına neden olduğu belirtilmektedir. Fakat diğer yandan, köyün denize yakın bölgelerindeki tarlalarda sulama olanağı daha fazla olduğu için sebze ve meyve üretimi daha çok bu kesimlerde yapılmaktadır. Kıyı kesimlerde

Şinasi Öztürk

tarla ve bahçesi olanlar buralarda verimliliğinin daha fazla olması nedeni ile pazara yönelik üretim yapmaktadırlar.

Kızılyaka Köyü'nde sebze- meyve üretiminin az uğraş istemesi ve daha kolay pazar bulması nedeniyle tercih edildiği ifade edilmektedir. Geçmiş yıllarda tütün üretimine daha çok ağırlık verildiği için sebze-meyve üretiminin günümüzdeki kadar yoğun yapılmadığı alınan bilgiler arasındadır.

Özlüce Köyü'nde görüşme yapılan kişilerden alınan bilgilere göre, sebze-meyve üretimi hane halkının ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda yapılmakta, ihtiyaç fazlası olan ürünler köye gelen tüccarlara ya da yerel pazarlarda satılmaktadır.

Sarayyanı Köyü'nde tütün üretiminin bitmesinden sonra fazla gelir getirdiği düşüncesiyle boş kalan arazilerin, sebze-meyve ekilerek değerlendirildiği belirtilmektedir. Hane halkının ihtiyaçlarından arta kalan ürünlerin yerel pazarlarda satıldığı belirtilmektedir.

Yenice Köyü'nde tütün üretiminin azalmasından sonra köy halkı bahçe tarımına yöneldiklerini belirtmiştir. Görüşme yapılan kişilerden alınan bilgilere göre, köydeki hanelerden sadece biri ürünlerini (sebze-meyve) Marmaris ve Bodrum'daki büyük alışveriş merkezlerine satmaktadır. Geri kalan haneler yerel pazarda satmak üzere sebze ve meyve üretmektedir.

Zeytinköy'de görüşme yapılan kişilerden alınan bilgilere göre geçmiş yıllarda meyve-sebze üretimi sadece hane halkının ihtiyaçlarını karşılayacak oranda yapılırken, sonraki yıllarda tütün üretiminin bitmesi nedeni ile sebze-meyve üretimi pazara yönelik yapılmaya başlanmıştır. Üretilen ürünler yerel pazarlarda ve toptancıya da satılmaktadır.

Yukarıda anlatılan bulgular çerçevesinde, köylerde yapılan tarımsal faaliyetlerin zaman içerisinde değişimi kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir. Daha önce de bahsedildiği gibi, Muğla köylerinde genel olarak yapılan tarım tütüncülük, arıcılık, hayvancılık, zeytincilik ve tahıl üretimi üzerinedir. Bulgulara göre tütüncülük faaliyeti araştırma yapılan köylerden sadece ikisinde azalarak devam ederken diğer köylerde bitmiştir. Arıcılık faaliyeti beş köyde azalarak devam etmekte iken diğer beş köyde de tamamen bitmiş durumdadır.

Hayvancılık 4 köyde artarak devam etmesine rağmen, sadece bir köyde değişmeden devam etmektedir. Bu köylerde hayvancılık faaliyetlerinin artmasının temel nedeni tütüncülük, arıcılık ve zeytincilik gibi faaliyetlerin bitmesi ya da azalması sonucu yapabilecekleri başka faaliyetin kalmaması olarak mülâkat sırasında görüşmeciler tarafından bildirilmiştir. Bunun dışında araştırma yapılan 10 köyden 4'ünde de hayvancılığın azaldığı görülmektedir.

Ormancılık yapan 6 köyden 3'ünde ormancılığın tamamen bittiği ve 3 köyde de azaldığı tabloda görülmektedir. Araştırma yapılan 10 köyde de geçmişte yaygın olarak yapılan zeytincilik son yıllarda yapılan teşvik ve

Tarım Politikaları ve Tarımsal Faaliyetlerin Değişimi: Muğla Köyleri Örneği

desteklere rağmen 5 köyde azalmış bir köyde tamamen bitmiştir. Sadece 3 köyde zeytincilik faaliyetinin değişmediği ve halen devam etmekte olduğu tablodan görülmektedir.

Tahıl üretimi hayvancılığa bağlı olarak 6 köyde artmıştır. Bu köylerin içinden sadece Zeytin Köyünde hayvancılık bitmesine rağmen tahıl üretiminin arttığı görülmektedir. Diğer 5 köyde de hayvan yemi olarak kullanmak amacı ile tahıl üretiminin arttığı mülâkat yapılanlar tarafından belirtilmiştir. Diğer 4 köyde tahıl üretimi hayvancılığın da azalması nedeni ile azalmıştır.

Sebze-meyve üretimi faaliyetlerinin sadece bir köyde azaldığı (aşırı susuzluk nedeni ile) ve bir köyde de değişmediği tabloda görülmektedir. Diğer 8 köyde de sebze-meyve üreticiliğinin arttığı tabloda görülmektedir. Özellikle tütüncülük faaliyetinin bitmesi nedeni ile yeni geçim kaynakları arayan köylüler hayvancılığın yanı sıra özellikle sebze-meyve üretimine yönelmişlerdir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucu bulgular göstermektedir ki, araştırma için seçilen 10 köyde tarımsal faaliyetler özellikle uygulanan tarım politikaları ve pazar koşulları nedeni ile genel olarak azalma eğilimindedir. Bunun yanı sıra bazı tarımsal faaliyetler azalırken başka tarımsal faaliyetlere yönelme az da olsa yaşanmaktadır. Bahsedilen temel nedenlerin dışında yaşlılık ve iklimin değişmesi gibi nedenlerin de tarımsal faaliyetlerin azalmasında etken olduğu saptanmıştır. Saptanan bu olgular kırsal yapının değişmesine neden olmuştur. Bunların başında ekonomik faaliyetlerin (tarımsal faaliyetler) azalması, buna bağlı olarak köy ekonomisinin zayıflaması, nüfus yapısının değişmesi, göç ve yoksulluk gibi olgulardan bahsetmek mümkündür.

10 köyde yapılan mülâkatlar sonucunda, son 10-15 yıla kadar köylülerin en çok üretim yaptıkları ürünün "tütün" olduğu belirlenmiştir. Tütün üretimi, son 10-15 yıla kadar büyük miktarda yapılmakta ve önemli bir gelir kaynağı olarak görülmektedir. Tütün üretimine kota getirilmiş olması ve devletin ürün destekleme primlerini kaldırmasından sonra tütün üretimi azalmaya başlamıştır.

Diğer tarım ürünlerinde daha farklı bir sorun ile karşılaşmaktadır. Köylünün karşılaştığı en büyük sorun, tarımsal faaliyetlerinde üretim aşamasındaki yüksek maliyet sorunudur. Genel olarak tarımsal girdi fiyatlarının oldukça yüksek olduğu köylüler tarafından bildirilmiştir. Buna karşılık tarımsal ürünlerin pazara çıkış fiyatları ya da toptancıya veya aracıya satış fiyatları maliyeti karşılayabilecek miktarda kalmamaktadır. Bu durum, tarım ile uğraşan kişilerin zamanla tarımsal faaliyetleri bırakmalarına ve alternatif işler aramasına yol açmıştır.

Gübre ve tohumlukların fiyatının artması, üretim girdilerinin yüksek fiyatları, çiftçilerin ürettiği ürünün gelirlerine oranla geçimini sağlaması

Şinasi Öztürk

bakımından fiyatlarının yüksekliği, küçük köylünün bu koşullarda zor durumda kalması, uygulanan tarım politikaları ve pazar koşulları ile bağlantılıdır. Neo-liberal politikalar sonucunda gübre ve tohumluk üretimi yapan KİT'lerin özelleştirilmesi, üretimin ve fiyat belirlemesinin kapitalist tekellere ve özel işletmelere bırakılmasını sağlamış, böylece tarımsal faaliyetlerin ticari ve kapitalist ilişkilere doğrultusunda değişmesi sağlanmıştır.

Tütün üretimine alternatif olarak önerilen diğer ürünlerin (zeytin, ceviz, narenciye, sebze ve meyve, tahıl, vb.) yetiştirilmesine yönelik yapılan teşvikler ve verilen destekler, köylülerin yaşam alışkanlıkları ile köylerin coğrafi özelliklerinin ve toprak yapısının göz önünde bulundurulmaması nedeni ile şimdilik istenilen amaca ulaşmamaktadır. Diğer yandan köylünün üretim konusunda teknik bilgi ihtiyacının karşılanamaması ve ürünlerine pazar bulamaması diğer önemli konulardır.

Hayvancılık konusunda da benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Hayvan yemi fiyatlarının yüksek olması, buna karşılık hayvansal ürünlerin aracıya ya da firmalara satış fiyatları çiftçiler açısından düşüktür. Bu nedenlerle mülakat yapılan hanelerin önemli bir kısmı sadece kendi tüketimine yetecek ölçüde hayvan beslemektedir.

Arıcılık, yörenin geleneksel faaliyeti olmasına rağmen tarım konusunda yaşanan sorunların benzeri ile karşı karşıyadır. Maliyetin yüksekliği ve ürünlerin satış fiyatlarının düşüklüğü arıcılık faaliyetini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca arıcılık, iklim koşullarına bağlı bir uğraş olması nedeni ile çevre ve iklim değişikliklerinden (mevsim değişiklikleri, termik santralin etkisi vb.) en fazla etkilenen faaliyet olarak görülmektedir.

Tarımsal ürünlerin gelirlerinin düşük olması tarımsal üretimi olumsuz etkilemekte ve tarımsal faaliyetleri bırakan köylülerin köyden kente göç etmesine yol açmaktadır. Yaşanan bu göçler, belirgin olarak turistik yörelere ve yakın kentlere doğru gerçekleşmektedir. Turistik yörelerde ve yakın kentlerde çalışan köylüler ise düşük gelirli ve vasıfsız eleman gerektiren iş alanlarında istihdam edilmektedir. Diğer yandan yapılan araştırmada edinilen bilgilere göre, birçok aile yaşadıkları köylerde ikamet etmeye devam etmelerine rağmen, çalışmak için yakın yerlerde bulunan iş yerlerine gitmektedir.

Sonuç olarak bakıldığında, tarım sektörü, uluslararası kuruluşlar tarafından belirlenen ve ülkeleri çeşitli uygulamalarla karşı karşıya bırakan kurallar sonucunda olumsuz anlamda en fazla etkilenen sektör olmuştur. Uygulanan ulusal tarım politikaları uluslar arası antlaşmalar ve uyum programları sonucunda tarım alanında özellikle küçük üreticinin zararına çalışmaktadır. Özellikle tarımsal üretime ve çiftçiye verilen desteklerin azaltılması ve verilen desteğin niteliğinin sürekli uluslar arası ihtiyaçlara göre düzenlenmesi tarımsal üretimin kesintiye uğramasına neden olmuştur. Türkiye nüfusunun önemli bir kısmının kırsal alanda yaşadığı ve tarımsal faaliyetlerle uğraşarak geçimini sağladığı düşünüldüğünde, ortaya çıkan tablonun

Tarım Politikaları ve Tarımsal Faaliyetlerin Değişimi: Muğla Köyleri Örneği

boyutlarını düşünmek daha da kolaylaşmaktadır. Tarımsal faaliyetlerden geçimini sağlayamaz hale gelen köylüler kente göç etmeye yönelmişlerdir. Bunun sonucunda işsizlik ve yoksulluk artmıştır.

Tarım sektörünün hem ulusal hem de küresel boyutta kapitalistleşmesi ve tarım sektöründe büyük tarım işletmelerinin hâkim olması, pek çok az gelişmiş ülkede, planlanmadan ve alternatifler sunulmadan tarım alanında kapitalistleşmeye yönelik kararların alınması çok ciddi sosyo-ekonomik sorunlara yol açmaya başlamıştır. Son birkaç yıldır gıda sektöründe yaşanan olumsuzluklar ve gıda fiyatlarının hızla artması sadece yerel değil, aynı zamanda ulusal ve küresel boyutta da çok ciddi sorunlarla karşılaşacağımızın bir göstergesidir.

1980'lerden sonra neo-liberal ekonomi politikalarının küreselleşme ile beraber dünyanın pek çok ülkesinde uygulanması ve/veya uygulanmak zorunda bırakılması sonucunda, bu ülkeler kendi "ulusal" politikalarını uygulamakta zorlanmaya başlamıştır. Özellikle ulus-devletin zayıflatılması ve özelleştirme politikaları birçok ülkenin kendi ulusal politikalarını oluşturmasına ve sürdürmesine büyük bir engel oluşturmaktadır. Bu koşullarda oluşturulan uluslararası politikalarda az gelişmiş ülkelerin gerek küresel politikaların belirlenmesinde, gerekse bu politikaların uygulanmasında dezavantajlı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu durumda az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkeler ve onların temsilcisi olan uluslararası kuruluşlar ve çokuluslu şirketlerle beraber belirledikleri tarım politikaları bu ülkelerin ulusal tarım politikalarının da yönünü belirlemektedir.

Uluslararası düzlemde alınan politik kararların, gerçekte birbirinden çok farklı koşullara sahip ülkelere uygulanması o ülkelerde ciddi sorunlara yol açmaktadır. Merkez ülkelerin yararına ve az gelişmiş çevre ülkelerin zararına olacak şekilde küresel politikaların uygulanması, açlık ve yoksulluk gibi küresel boyutta çok ciddi sorunlara yol açmaya başlamıştır ve bu durumun eğer gerekli önlemler alınmaz ise daha da artacağı tahmin edilmektedir.

Şinasi Öztürk

Kaynaklar

- Muğla İl Tarım Müdürlüğü. <http://www.muğla-tarim.gov.tr/>. (15.7.2008)
- Muğla Valiliği. www.muğla.gov.tr. (17.08.2008)
- OKTİK, Nurgün, 2002, *Turizm Sektöründe Çalışan Kadınların Toplumsal Değişime Etkisi*, Muğla: Muğla Üniversitesi Yayını
- ÖRÜCÜ, Edip, T. Ceylan, 1995, *Muğla İlinin Sosyo-Ekonomik Yapısı*. Muğla: Muğla Üniversitesi Yayını
- TEKELİ, İlhan, 1993, *Tarih İçinde Muğla*, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları